

ایڈیٹر و بلیشر عبداللطیف اکرم پرنٹنگ پریس ٹیل باغ کوئٹہ خان شہید کرسا پور و آفس 302 تحریک فلوئر یونیورسل کمپلیکس فیز 1 جناح روڈ کوئٹہ خان تالان کرے

20 جولائی 2026ء

براہوئی بولی: پوسکن ءفکر و نظر اسے نا گرج

براہوئی ادب نا بارواٹ اگہ ہیبت کئنگے، تو چندی نش آتیا ہیبت متنگ یک۔ خاص وڑ اٹ اینو نا دور باری ٹی ہرا دے نن انفارمیشن ٹیکنالوجی نا زمانہ پانہ بھار اٹگا گڑا تے بدل کرینے۔

ہندن وانا اثر آک ادب آہم بھار زیات تمانو۔ اسہ وخت اس نس کہ براہوئی ادب ہیرہ شاعری اسکان نسک۔ اونا بنیادی سوب داکس کہ نن تو چین میڈیم الو کہ ہراٹان نن تینا خیال آتا درشانی ءادب نا دروشم اٹ کنگ کرکس۔ وے اینو نا دور باری نا سوب آن ننے داوار خواہی دو بسے کہ نن تینا خیال آتا درشانی ء وڑا وڑا ایٹ کنگ کینہ۔ اینو نا دور باری نا زہم ہم ادب ء تینا پلو یڑ اٹ انگ اٹی ء۔ ننے دا چست کرک آسوج انا ورنڈی ء پٹ و پول نا ملک اٹ پوٹی تمک کہ براہوئی ادب بھلو نوشت و بھلو نوشتوک ودی کنگ کتنے۔ دا بابت گپ، تران و شرہ متنگ یک، دا ہیبت کہ 1990ء آن پدکم یا زیات براہوئی ادب اٹی فن و فنی جمالیات نا بابت اٹ ہیبت وگپ ناہنا مس۔ دانا ہم اول سر آن چاچ ء بلوٹی تمک، و داڑا ہم صی ء شرہ اس کروٹی تمک، پاننگ کہ 90 نا دہائی آن مہالو براہوئی ادب اٹی تبصرہ غا تے تنقید نا پن تننگا کہ۔ داسہ ہم تنقید نا پن آ

براہوئی ادب اٹ متل آتا سماجی و نفسیاتی کړد

عابد عدرید

ء، انسان آتیاں کاریم ہلنگ ء یا سوج آک خارجی ء بندرغ آک اوہیان کاریم کشک اٹی ء۔ ہندای جوزہ غا تہندو آکاریمک مرساہلگ اٹی ء، اسہ سوج اس دا ہم ارے کہ بدگنا غلط اٹا نا بارواٹ شعور تخوک آ بندرغ انت سوج خلک، دا بارواٹ ہر بندرغ نا اسہ آزموندہ اس مرہ، وے کنا چندنا آک کشت و کشار بنا ء کریر تو اکان مست انسانک چرخ و گوٹی کنگ آن گدیہ شکار کریرہ۔

ہمو وخت آ بھلا یا لاخ اٹگا بندرغ اٹ انت و امر سوچا پر؟ ہندوژن مسکوئی آ بندرغ آتا سوج انا مسکوئی وخت انا بندرغ آتا نوشت و خان آن مست انا دور کس۔ نن تینا دا پارو آسوج آتا ورنڈی ٹی ہیرہ قیاسی ء بندرغ آتینا مک ہلگ کینہ۔ دا وسیلہ چندی بندرغ آتا ء ہر افاقہ پد آن لاخ ء چا ہندار آک دا بنائی نظام نا فکری

ساخت انا مون پاشی ء کریر اگہن دادے نفسیاتی وڑ اٹ ملین تو دا نفسیات نا بنی تحمیل نفسی نا علم آن ننے پٹ و پول اٹی دور یک دن کہ اسہ چنا سے نا خود پندار نہ خود بینی نا جوزہ غا تا است خواہی تے تو نگ نا چنرہ۔

ہندوای سوب دادے کہ اوار و تاریخ توں بٹتے کچا ک۔ اٹنے کہ اینو ہم زیات بندرغ آک جوزہ و است تعصب و قوم پرستانہ قدیم اٹگا سوج آک نن تو ملیرہ ہمرہ۔ بندرغ دے آچین شون ہلنا ہم مصوریت سنگ تراشی رسم الخط و زبان توں اوار اوار چین چندی تخلیق آک و دشت اٹی بسر۔ بنائی بندرغ حق سوج آتا پلو یڑ اٹی نسکہ دن کہ کنا چنا تا سوج آک ہندوای وڑاٹ تخیلاتی دروشم اٹی برسا کیرہ۔ وے سوج آتا تخلیق آن پدا چا ہنداری مریک کہ سوج آک داخل

ہمو قافا اوار تو لنگ و گدان اسے نامون آخا کنگ اٹ پد ننے ہمو قافا خلقی زند راہشونی و راجی فکر انا پارہ غا

دے۔ ادب و خلقی ادب امرودی پسندی ہم اسہ خالص ء بندش اس نسکہ دن کہ باوہ غان خلکس و لہنا راست تو دادے کہ کنا خلقی متل و وساہت آک اسہ مسکوئی ء جہان اس تالان مرسا بندرغ نا بالغ اٹگا زند اٹی اوڑدہ مس، داسہ ہندای ہی سوج مخلوق ء دیرو خاخر نا کمک اٹی خاوبی زنداناش چوڑ کرے، ڈغار نازی آاسہ چین (ایکوسٹم) و کیوزم نظام اسے نا بنامس، تہو آن پد ژانازی آآسانی و حیوانی زندا کن دیر نا دنیا ٹی ساڑی متنگ الی مس (ہیپو لیٹک) زنداٹ بندرغ آتا بارواٹ واپاننگ کہ اوکک غٹ آن زیات دیر نا گرج مریک، و زمینداری و مالداری نا مخلوق ء اسہ ہند اچ کنگ اٹی چین زیات سرسہب مس، مونی نا مخلوق زندی مزل آتے چین سوگ کرسا (ہیپو لیٹک) زند آ سرس۔ دن کہ آلم ٹہرخ اٹی چکی کن روان تینا مال ء مدای شیر و ہاگل پارسا مون مستی دریرہ، و باسٹی نا ٹیگریشن کرسا پدی خراسان نا مشی و دامان تے ٹی تالان مسرہ، اسہ ہیبت اس دا ہم الی ارے کہ دنیا ٹی انت گڑا سے نا بنامرے، وے اوہم وخت اوان اوار اوار دوم ہلسا و تینا دروشم ء بدل کرسا کاکب، دے آن مخلوق تینا مال ء خوافنگ کن دریک، و زمیندار ہم تینا زنداٹ اختیار و کشاری کن ہنا کہ تینا کاریم اٹ مشغول مسکہ، شوان و بزرگ خلقی شیر نا ہم با ء کریر، دانا شیر پانگ آن بدل خلقی شیر کہ بولی نا ہر دوسرا متل آک پوٹی راج اکن ج ء، ہر متل آتے نن ہیرہ منلو ز پانگ مدان مدان آ شام تنگ آن مست مخلوق خلقی علاقا کن مون کر یکد اینو اسے آن اف بلکن چندی سد سال ہرا لوڑ کدانی ء نن غربیہ تپ کہ کاریم اٹ اتیہ اینو آن بھار آخا بلکن سد سال مست انا مسکوئی آ دورا ٹی نا باوہ ہیرہ ہم ہندن ء زنداٹ تیر کیرہ، دا ء سماجیات اسے نا ہندو ء فنگ آن گڑ

ای مدام کو آماج نا بیتا ٹی اودے چلتن نوشتہ کریدہ، ای تینا مہروان آ قلم نا لوڑا تے گواڑخ نا زیبا غارنگ اٹ ہیرسا و فٹے گل گلاب نا زبا د ء تہہ، تینا نا زرک آجوزہ غا تیلپڑک آتا سیتا ء کرسا اود کن مہرا نا شعر و ہاگل خلکدہ، اگہ وخت اس اونا نن تا پناچ آتیا خویک آتا شونب جلو کر یکہ تو ای ہمو شونب آتا ہر پڑی ء گواڑخ نا نا زرک آ پھل اوان سفا کنگ نا سرسہب ء کوشت اس کریدہ۔ ای تینا جوزہ ء ڈوہسا اود کن خوشی پٹا دہ، تینے مہرا نا بے پایان گمب اٹ گم گار کرسا

پیشواں

عزیز آبادی

ہر سسا بار یکہ دا ہیبت آک کئے آاثر کپسہ، داکل کتابی ء ہیبت ء عمل..... او کنا جوزہ غا تے بت انا لڑ کر سا و فٹے وڑ چڑ کر یکہ، کنا باس آخویک آتا کاروان ء آڑ سٹہ غا تا سخت انگا ریز اٹ کوڑرنگ کرسا دشت اٹ سریلدا کہ..... سٹہ، وے او کنا پد مہر آجوزہ غا تا گروسی ٹی وڑنگ تو کہ، ای وخت اس اودے احساس نا قوت تنگ خواہدہ تو اوکنا ماخل آجوزہ غا تے شک و بد گمانی نا چشک اٹ ہر اک، کنا لوڑ آتے موڑ غاڑ سا پدا کناؤ زائی خلکدہ، اودرین ء طب اسے توں کئے آمون ء

براہوئی شاعری نا شین..... علی ساقی

ڈن تو براہوئی ٹی شاعری اسہ بھلو زمانہ سے آن متنگ ء کہ بنائی شاعری نا براہوئی ادب نا خلقی ادب آن ننے دو بریک۔ اوکان گڈ ملک واد قلاتی نا کتاب تختہ الجائب ولدا مکتبہ درخانی آن براہوئی شاعری ردوم ہلسا جید شاعری نا وئی اٹی سر مس۔ داسر تو ہر شار خلق اٹ سد آتا حساب اٹ شاعر آک شاعری کنگ ء۔ وے براہوئی شاعری نا پد آہرام براہوئی نا نمائندہ شاعر آتا پن ہلنگک تو اوکک بھار زیات مفہ، و براہوئی شاعری نا نمائندہ شاعر آتا ہر اقم ہیبت مروا وئی اگہ براہوئی شاعری آ ہیبت کرک، پوکار، مورخ و نقاد اگہ علمی بددیانتی آن کاریم ہلکس تو ”علی ساقی“ نا پن ہم نمائندہ شاعر آتون بریک کہ او پد ریسہ باقاعدہ وڑاٹ شعوری پڑ شاعری کنگ ء۔

غمنوراحیات براہوئی شاعری ٹی رباعی ء اونا اصل فنی، علمی، خواست و گرج آتون اوار ایس درستی راستی کرف۔ و اوکیو وار باقاعدہ سرجم ء کتاب اس رباعی تا دروشم اٹ ایس، ہرا کہ ”جنون ساقی“ نا پن اٹ شینک منے۔ اوکان گڈ اونا شعری دیوان ہم نا ء۔ وے براہوئی ادب کن اسہ مڈی اسے آن کم اف۔ داسہ نا تے ہرا ”خودی ساقی“ ء دانی ہم اونا فنی کمال فکری کلہو بے منت ء۔

جوان ء دوست مزاج اٹ نا سادہی ارے داسکا ارے داسکا ہونے تو مہر تینا تا واقعی ارے داسکا ☆☆☆☆ تینائی ٹی ساقی توں دشت، تینائی، خاخر، ہمو زار، یار انا دژد ہمو مجلس آک مریرہ، او تینا شاعری ٹی گیشتری ہندافٹے خطاب یکک، و علاتی وڑا تیا پانک تا: مُست زچک کنا شائنی چاک نس داسر تو دشت اٹی معتبر اس مسٹ داکنا ٹوپ کناریش آجیران مفہ ای تینا وخت اٹی لفراس مسٹ جاگہ جاگہ ساقی ء رقب آک اونا یار یار آتا بارواٹ غلط پروپیگنڈہ ٹی گڑا س پارینو، گڑا اوقاف درشانی ء ہم شاعری ٹی ڈن کرینے: سدوارگی ٹی تے مس چاک گربیان افسوز مگر تو دلدار ننے سوج

داسکا جوان ء دوست مزاج اٹ نا سادہی ارے داسکا ارے داسکا ہونے تو مہر تینا تا واقعی ارے داسکا ☆☆☆☆ تینائی ٹی ساقی توں دشت، تینائی، خاخر، ہمو زار، یار انا دژد ہمو مجلس آک مریرہ، او تینا شاعری ٹی گیشتری ہندافٹے خطاب یکک، و علاتی وڑا تیا پانک تا: مُست زچک کنا شائنی چاک نس داسر تو دشت اٹی معتبر اس مسٹ داکنا ٹوپ کناریش آجیران مفہ ای تینا وخت اٹی لفراس مسٹ جاگہ جاگہ ساقی ء رقب آک اونا یار یار آتا بارواٹ غلط پروپیگنڈہ ٹی گڑا س پارینو، گڑا اوقاف درشانی ء ہم شاعری ٹی ڈن کرینے: سدوارگی ٹی تے مس چاک گربیان افسوز مگر تو دلدار ننے سوج

د زوت آیت اونا مسکشی شعری مجموعہ ”خودی ساقی“ نا پن اٹ شینک منے۔ وخت اس کہ داکان مست اونا مجموعہ رباعیات ”جنون ساقی“، ولدا اونا شعری دیوان ”دیوان ساقی“ نا پن اٹ راسکوہ ادبی دیوان نا پارہ غان شینک منے۔ داسہ نا شینک مروک ”خودی ساقی“ ء اونا تینا حلقہ احباب یعنی پڑستار آک شینک کرینو۔

گڑا س بندرغ گڑا س کڑدار ہندن ء مریرہ کہ او تینا بندرغ گمر کنگ یک۔ ساقی نا کڑدار آ بجیشیت شاعر نن گمر کنگ کینہ کہ او تینے مفینے، و داسر آخا اول دے آن تینے مفینے۔ ہندراٹان توای اودے براہوئی شاعری نا شین یعنی تقدیر، بخت پارینٹ۔

اٹیک۔ او فٹے مخلوق بھار خوق اٹ بک دوست ہم تنگ وے د عمل اٹی ساقی بٹتے آ ہرا جبر ہرا ظلم ء کنگ ء اوڑاٹ بھار کم بندرغ وახب مرور۔ ساقی بھلو زمانہ اس دشت اٹ مس، ہمو دشت ہرا دے ویرانہ پارہ۔ اوڑے او اسہ بجر اس، خلوت اس، تینائی اس، خاخر توں اوار زار کنگک نس، او شاعری کس۔ داسہ امیکہ و ساقی دشت اسے ٹی تک و تینا تمانے، داڑے ہم ہمو عمل برجا ء خاخر ء زار کنگ ء شاعری ء۔

مجموعہ عجال اف کنا رندا تے لغت کے ای دون ء دشت ایٹنی اٹ سحر اکنے خپک ہفت اٹگا سندرک ء سوا لی کنا نن تا پنگ ء زمانہ سے آن دریا کئے خپک اے پارا ریسٹ سر ہد آن آوارہ گری نا اف بوان مرے ساقی نے آن گلہ اس کتوس حیاتی ء غخورا ننے سوج ☆☆☆☆ اصل اٹ ہر اسہ لکھاری تینا کٹھار کس کن لکھک تو دا شاعری تے کہ ساقی یکک واقیٹ اونا کٹھار کس توں اوار اوار، ننے آ، نمے آ، بخت و قسمت آ، دنیا داری آ، سیاستدان آتیا، ویندار آتیا، پارساتیا، ریاکار تیا، شاعر و ادیب آتیا، بزرگ و بیوس آتیا، بھار آسوج آتے ہم کرینے و بھار شاعری جیت بٹتے آ تینا اونا تخلیق ء اونا فکر ء اونا فن ء ارے کہ اوار اٹ ساڑی ہر رواٹگا رویہ غا لکھک، اونا دوٹی لوڑ آتا دروشم اٹی بھولت ء ہرائی اوار اٹ ساڑی کندہ اٹگا ہر کڑدہ ڈنڈا یکک۔ اودے کس انا خلکس اف۔ و دا خاطر اٹ کویتب سچا ء، اونا قول و فعل اٹ نقاداف۔ او ظا ہر باطن آ اسہ وڑ پد رچ ء عروشاش کرسا کاہے: آتین

گمک اٹی بٹنی کہ تہدا نا سوج آتیاں۔ (7) فارغ اٹگا دماغ آتے سوج کنگ آ بیوس کرسا او فٹے پرفکر و تجرباتی جوڑ کنگ نا فلسفیانہ راہشونی نا پارہ غا (8) فردی آئینڈیل ازم نا فکر متنگ آتیاں خلقی بندرغ آتے چٹسا او فٹے اشتراکیت نا کٹڑا شون متنگ۔ (9) ”چ آس نسکہ بھار پزور ء، کک کنگ آن بدل خلقی مخلوق ء جمالیاتی زند انا چا ہنداری آن درستی راستی کنگ۔ (10) بندرغ آتے خوار نشی نا خیال ء تنگ آن اوقاف باخو ء ہمین

گمک اٹی بٹنی کہ تہدا نا سوج آتیاں۔ (7) فارغ اٹگا دماغ آتے سوج کنگ آ بیوس کرسا او فٹے پرفکر و تجرباتی جوڑ کنگ نا فلسفیانہ راہشونی نا پارہ غا (8) فردی آئینڈیل ازم نا فکر متنگ آتیاں خلقی بندرغ آتے چٹسا او فٹے اشتراکیت نا کٹڑا شون متنگ۔ (9) ”چ آس نسکہ بھار پزور ء، کک کنگ آن بدل خلقی مخلوق ء جمالیاتی زند انا چا ہنداری آن درستی راستی کنگ۔ (10) بندرغ آتے خوار نشی نا خیال ء تنگ آن اوقاف باخو ء ہمین

گمک اٹی بٹنی کہ تہدا نا سوج آتیاں۔ (7) فارغ اٹگا دماغ آتے سوج کنگ آ بیوس کرسا او فٹے پرفکر و تجرباتی جوڑ کنگ نا فلسفیانہ راہشونی نا پارہ غا (8) فردی آئینڈیل ازم نا فکر متنگ آتیاں خلقی بندرغ آتے چٹسا او فٹے اشتراکیت نا کٹڑا شون متنگ۔ (9) ”چ آس نسکہ بھار پزور ء، کک کنگ آن بدل خلقی مخلوق ء جمالیاتی زند انا چا ہنداری آن درستی راستی کنگ۔ (10) بندرغ آتے خوار نشی نا خیال ء تنگ آن اوقاف باخو ء ہمین

گمک اٹی بٹنی کہ تہدا نا سوج آتیاں۔ (7) فارغ اٹگا دماغ آتے سوج کنگ آ بیوس کرسا او فٹے پرفکر و تجرباتی جوڑ کنگ نا فلسفیانہ راہشونی نا پارہ غا (8) فردی آئینڈیل ازم نا فکر متنگ آتیاں خلقی بندرغ آتے چٹسا او فٹے اشتراکیت نا کٹڑا شون متنگ۔ (9) ”چ آس نسکہ بھار پزور ء، کک کنگ آن بدل خلقی مخلوق ء جمالیاتی زند انا چا ہنداری آن درستی راستی کنگ۔ (10) بندرغ آتے خوار نشی نا خیال ء تنگ آن اوقاف باخو ء ہمین

گمک اٹی بٹنی کہ تہدا نا سوج آتیاں۔ (7) فارغ اٹگا دماغ آتے سوج کنگ آ بیوس کرسا او فٹے پرفکر و تجرباتی جوڑ کنگ نا فلسفیانہ راہشونی نا پارہ غا (8) فردی آئینڈیل ازم نا فکر متنگ آتیاں خلقی بندرغ آتے چٹسا او فٹے اشتراکیت نا کٹڑا شون متنگ۔ (9) ”چ آس نسکہ بھار پزور ء، کک کنگ آن بدل خلقی مخلوق ء جمالیاتی زند انا چا ہنداری آن درستی راستی کنگ۔ (10) بندرغ آتے خوار نشی نا خیال ء تنگ آن اوقاف باخو ء ہمین

گمک اٹی بٹنی کہ تہدا نا سوج آتیاں۔ (7) فارغ اٹگا دماغ آتے سوج کنگ آ بیوس کرسا او فٹے پرفکر و تجرباتی جوڑ کنگ نا فلسفیانہ راہشونی نا پارہ غا (8) فردی آئینڈیل ازم نا فکر متنگ آتیاں خلقی بندرغ آتے چٹسا او فٹے اشتراکیت نا کٹڑا شون متنگ۔ (9) ”چ آس نسکہ بھار پزور ء، کک کنگ آن بدل خلقی مخلوق ء جمالیاتی زند انا چا ہنداری آن درستی راستی کنگ۔ (10) بندرغ آتے خوار نشی نا خیال ء تنگ آن اوقاف باخو ء ہمین

گمک اٹی بٹنی کہ تہدا نا سوج آتیاں۔ (7) فارغ اٹگا دماغ آتے سوج کنگ آ بیوس کرسا او فٹے پرفکر و تجرباتی جوڑ کنگ نا فلسفیانہ راہشونی نا پارہ غا (8) فردی آئینڈیل ازم نا فکر متنگ آتیاں خلقی بندرغ آتے چٹسا او فٹے اشتراکیت نا کٹڑا شون متنگ۔ (9) ”چ آس نسکہ بھار پزور ء، کک کنگ آن بدل خلقی مخلوق ء جمالیاتی زند انا چا ہنداری آن درستی راستی کنگ۔ (10) بندرغ آتے خوار نشی نا خیال ء تنگ آن اوقاف باخو ء ہمین

گمک اٹی بٹنی کہ تہدا نا سوج آتیاں۔ (7) فارغ اٹگا دماغ آتے سوج کنگ آ بیوس کرسا او فٹے پرفکر و تجرباتی جوڑ کنگ نا فلسفیانہ راہشونی نا پارہ غا (8) فردی آئینڈیل ازم نا فکر متنگ آتیاں خلقی بندرغ آتے چٹسا او فٹے اشتراکیت نا کٹڑا شون متنگ۔ (9) ”چ آس نسکہ بھار پزور ء، کک کنگ آن بدل خلقی مخلوق ء جمالیاتی زند انا چا ہنداری آن درستی راستی کنگ۔ (10) بندرغ آتے خوار نشی نا خیال ء تنگ آن اوقاف باخو ء ہمین

.....کوئٹہ ڈبئی کشن مہر اللہ مادی بنی ولیو تو رمہم نا کار کڑ دنار داث ایوننگ ریو یومیننگ ناکماشی ءکنگ اتی ء